

การรำตรวพดตัวพระในการแสดงละครพันทาง

นางสาวปวีณา พุทธเจริญทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REVIEWING THE TROOP DANCE OF THE MALE PROTAGONISTS IN THE LAKHON
PANTHANG

Miss Paweena Phutcharoenthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

551216

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

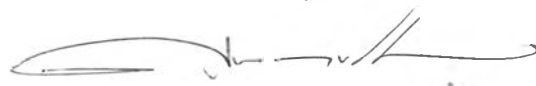
การสำรวจพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง

นางสาวปวีณา พุทธเจริญทอง

นาฏยศิลป์ไทย

อาจารย์ ดร.วิชชุดา วุฑาทิตย์

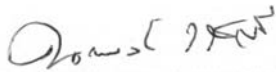
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

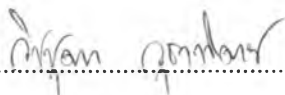
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

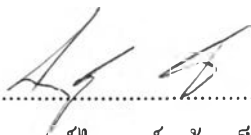
.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร.วิชชุดา วุฑาทิตย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง)

ปวีณา พุทธเจริญทอง : การรำตรวพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง.

(REVIEWING THE TROOP DANCE OF THE MALE PROTAGONISTS IN THE LAKHON PANTHANG) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อ. ดร. วิชชุดา วุธาพิทย, 272 หน้า.

งานวิทยานิพนธ์เรื่องการรำตรวพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการรำตรวพลในการแสดงละครพันทาง องค์ประกอบการรำตรวพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง แบบแผนและกลวิธีการรำตรวพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง และวิเคราะห์บริบททางสังคมที่มีต่อการรำตรวพล

ผลการวิจัยพบว่าละครพันทางเป็นการแสดงที่มีเอกลักษณ์ในเรื่องของการเล่นออกภาษา เรื่องที่ใช้ในการแสดงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ เช่น ชาติมอญ ชาติพม่า ชาติลาว และชาตินั้นเรื่องที่น่ามาแสดงนั้นได้ปรากฏการรำตรวพลของชนชาติต่าง ๆ อยู่ด้วย การรำตรวพลทุกชาตินั้นมีขั้นตอนของกระบวนท่าเป็นแบบแผน คือ คนตรงออกมารำรำ ตามด้วยพลทหาร และสุดท้ายคือการปรากฏกายของแม่ทัพ แต่สิ่งที่แตกต่างที่เด่นชัดคือ กระบวนท่ารำบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้น ๆ ชาติมอญจะใช้การโย้ตัว การตีไหล่การตีไหล่ระหว่างการเชื่อมท่า การถ่ายน้าหนักของลำตัว ชาติพม่าใช้มีการใช้เหลี่ยมของวงแขน การหักศอก ลีลาท่ารำมีความกระฉับกระเฉงว่องไวตามจังหวะเพลง ชาติลาวเมื่อก้าวเท้าข้างใดการเอียงศีรษะและการถ่ายน้าหนักจะไปตามข้างนั้น มีการโยนตัว การกล่อมหน้าสัมพันธ์กับการกล่อมไหล่ ชาตินั้นใช้กระบวนท่ารำของจังหวัดผสมผสาน มีเอกลักษณ์คือการตั้งวงของจีนจะเป็นในลักษณะที่นิ้วชี้และนิ้วกลางเหยียดตั้ง นิ้วที่เหลืองอกลับนิ้วที่ฝ่ามือ การใช้สายตาปรายตาไปตามมือที่วาดออกไปส่วนเครื่องแต่งกายแต่งอย่างเรียบง่ายและพันทางผสมผสานการแต่งกายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชนชาติ ทำนองเพลงที่ใช้ในการแสดงเป็นเพลงไทยแต่ปรับปรุงทำนองให้มีสำเนียงที่บ่งบอกถึงเชื้อชาติหรือเพิ่มเครื่องดนตรีที่สามารถให้เสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนชาติเข้าไป ประวัติศาสตร์ไทยได้ปรากฏเรื่องราวการทำศึกมาช้านาน มีการตรวจตรากองทัพเพื่อจัดพลเตรียมความพร้อมในยามที่เกิดศึก จากบริบทของสังคมไทยเช่นนี้จึงมีอิทธิพลแก่บทละครรำของไทยที่พบว่ามีการทำสงคราม และนำรูปแบบการตรวจพลมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการแสดงละครรำ

การรำตรวพลในการแสดงละครพันทางแต่ละชาตินั้น มีลีลาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ต่างกันออกไป ผู้แสดงควรคำนึงถึงแบบแผนและขั้นตอนของการรำตรวพล มีทักษะอย่างดีในการฟังทำนองเพลง ใช้อาวุธอย่างคล่องแคล่ว แสดงอารมณ์มุ่งมั่น แข็งแกร่ง มีความเด็ดเดี่ยว เป็นผู้นำ และควรมีความรู้ในเรื่องของทักษะกระบวนท่ารำของชนชาติที่ได้รับบทบาทเป็นอย่างดี

ภาควิชา.....นาฏศิลป์.....ลายมือชื่อนิสิต.....ปวีณา พุทธเจริญทอง.....
สาขาวิชา.....นาฏศิลป์ไทย.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....วิชชุดา วุธาพิทย.....
ปีการศึกษา.....2555.....

##5486606335 : MAJOR THAI DANCE

KEYWORDS : REVIEWING THE TROOP DANCE / THE LAKHON PANTHANG

PAWEENA PHUTCHAROENTHONG : REVIEWING THE TROOP DANCE OF THE MALE

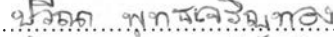
PROTAGONISTS IN THE LAKHON PANTHANG. ADVISOR : VIJUTA VUDHADITYA, Ph.D.,
272 pp.

This thesis aims to study the history of the Reviewing the Troop Dance by the Male Protagonists in the LakhonPanthang, its components, pattern and technique as well to analyze an impact of the social context on the dance.

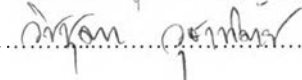
The research has found that the LakhonPhanThang Drama is unique in its playful presentation of different languages as the subject matter is involved with different nationalities; for example, the Mon, the Burmese, the Laotians and the Chinese. The performance thus includes the reviewing the troop dance of those nations, each of which has its specific pattern, starting with the dance of a flag bearer, followed by that of the privates and concluded by the appearance of the army commander. What distinguish them from one another are the dance postures which show the identity of each nations. For the Mon, dancers will aslant move their body from side to side, slap their shoulders and slap their shoulders to connect one dance posture with another as well as transfer the body weight. For the Burmese, dancers will present the angular posture of their arms, bend their elbows and dance in rigorous motions to musical rhythms. For the Laotians, dancers will lean their head and transfer their weight in the same direction of their step, throw their body sidewise and sway their face in connection with swaying their shoulders. For the Chinese, dancers will incorporate the dance postures of the Chinese opera, distinguished by the Chinese hand posture-the index and the middle finger are kept straight and the rest bend towards the palm and come together there; the eyes will follow the movement of the hand that stretches out. The costume is not elaborate and a mixture of things, combining with national costumes that show the national identity. The songs to accompany the performance are basically Thai but their melody is adapted to the sound that suggests the nationalities or a musical instrument may be added to play the music specifically identified with certain nationalities. Thai history shows that warfare had long been part of our country; leaders of the military troops had to review their troops in preparation for battles. This social context has thus influenced traditional Thai dancers that are related to wars and the pattern of reviewing troops has been improved to make it appropriate to the performance of dance dramas.

The performance of the Reviewing the Troop Dance in the LakhonPanthangof each nation has its own unique style. Dancers should be aware of the pattern and levels of the dance; they should develop a good listening skill to the melody, by able to skillfully use weapons, show their determination, strength, resolution and leadership. They should also be knowledgeable in the skills in the dance postures of the nation they are to perform.

Department :Dance.....

Student's Signature.....

Field of Study :Thai Dance.....

Advisor's Signature.....

Academic Year :2012.....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการรำตราวพลตัวพระในการแสดงละครพันทางฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร.วิษชุดา วุฑฒิตย์ อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง ที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการทำวิจัยฉบับนี้ อาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ อาจารย์ศุภชัย จันทรสุวรรณ อาจารย์ปกรณ์พรพิสุทธิ์ และอาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาท ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล และถ่ายเทคทำ

นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัย และให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องค่าใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ และขอขอบคุณผู้ที่มีพระคุณท่านอื่นๆ ที่มีได้กล่าวถึง ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษา ค้นคว้าทางด้านนาฏศิลป์ไทย และเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปไม่มากนักขอ ผู้วิจัยขออุทิศคุณงามความดีให้แก่พระคุณของครูบาอาจารย์ทุกท่าน บิดามารดาที่อบรมสั่งสอน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูป.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.1 ความเป็นมาของการตรวจพล.....	12
2.2 การตรวจพลในบริบทสังคมไทย.....	14
2.3 ประวัติความเป็นมาของละครพันทาง.....	19
2.4 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ.....	24
2.5 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ตอนมั่งตราต้องทวน.....	26
2.6 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องพญาผานอง.....	27
2.7 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องพญาผานอง ตอนรักเก่าคืนชีพ.....	30
2.8 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องราชาธิราช.....	31
2.9 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอนสัจจะสมิงนครินทร์.....	33
2.10 เรื่องย่อของละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา.....	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	35
3.1 รูปแบบการศึกษาวิจัย.....	36
3.2 ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย.....	37
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37

	หน้า
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
3.5 สรุปผลและนำเสนอเป็นงานวิจัย.....	41
บทที่ 4 องค์ประกอบการแสดงการรำตรวจพลตัวพระในการแสดงละครพันทาง.....	47
4.1 การรำตรวจพลมอญ จากเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ตอนมั่งตราต้องทวน ชุดสอพินยาตรวจพล.....	47
4.1.1 คุณลักษณะของผู้แสดงที่เป็นตัวพระทั่วไป.....	47
4.1.2 คุณลักษณะของผู้แสดงสอพินยาตรวจพล.....	48
4.1.3 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงชุดสอพินยาตรวจพล.....	48
4.1.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงชุดสอพินยาตรวจพล.....	49
4.1.5 เพลงที่ใช้ในการแสดงชุดสอพินยาตรวจพล.....	50
4.1.6 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงชุดสอพินยาตรวจพล.....	51
4.1.7 กระบวนท่ารำชุดสอพินยาตรวจพล.....	55
4.1.8 แผนผังการใช้พื้นที่เวทีในการแสดงชุดสอพินยาตรวจพล.....	79
4.2 การรำตรวจพลพม่า จากเรื่องราชาธิราช ตอนสังจะสมิงนครอินทร์ ชุดมั่งรายกะขอมะวาดตรวจพล.....	81
4.2.1 คุณลักษณะของผู้แสดงมั่งรายกะขอมะวาดตรวจพล.....	81
4.2.2 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง.....	81
4.2.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง.....	83
4.2.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง.....	83
4.2.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง.....	83
4.2.6 กระบวนท่ารำชุดมั่งรายกะขอมะวาดตรวจพล.....	88
4.2.7 แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดมั่งรายกะขอมะวาดตรวจพล.....	108
4.3 การรำตรวจพลลาว จากเรื่องพญาผานอง ตอนศึกรักศึกรบ ชุดขุนไสยศตรวจพล.....	111
4.3.1 คุณลักษณะของผู้แสดงขุนไสยศตรวจพล.....	111
4.3.2 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง.....	111
4.3.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง.....	112
4.3.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง.....	113
4.3.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง.....	114

4.3.6	กระบวนทำรำขุนไสยศตรวจพล.....	120
4.3.7	แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดขุนไสยศตรวจพล.....	150
4.4	การรำตรวจพลจีน จากเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา	
	ชุดกามนีตรวจพล.....	152
4.4.1	คุณลักษณะของผู้แสดงกามนีตรวจพล.....	152
4.4.2	เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง.....	152
4.4.3	อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง.....	154
4.4.4	เพลงที่ใช้ในการแสดง.....	154
4.4.5	เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง.....	154
4.4.6	กระบวนทำรำกามนีตรวจพล.....	160
4.4.7	แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดกามนีตรวจพล.....	172
บทที่ 5	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลา และกลวิธีในการแสดง.....	174
5.1	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลา และกลวิธีในการแสดง.....	174
5.1.1	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลาและกลวิธีในการแสดงชุดสอพิณยา ตรวจพล.....	176
5.1.2	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลาและกลวิธีในการแสดงชุด มั่งรายกะยอฉะวตรวจพล.....	190
5.1.3	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลาและกลวิธีในการแสดงชุดขุนไสยศ ตรวจพล.....	209
5.1.4	วิเคราะห์กระบวนทำรำ ลีลาและกลวิธีในการแสดงชุดกามนี ตรวจพล.....	224
5.2	บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรำตรวจพล.....	241
5.2.1	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ.....	243
5.2.2	ด้านระเบียบวินัยของคนในสังคม.....	243
5.2.3	ด้านความนิยมตามยุคสมัย.....	243
5.2.4	ด้านการกระจายความรู้สู่สังคม.....	244
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	245
	รายการอ้างอิง.....	271
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	272

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล).....	20
รูปที่ 2 เครื่องแต่งกายสอพิณยาตรวงพล.....	49
รูปที่ 3 อาวุธทวน.....	50
รูปที่ 4 วงปีพาทย์เครื่องห้า.....	51
รูปที่ 5 วงปีพาทย์เครื่องคู่.....	52
รูปที่ 6 วงปีพาทย์เครื่องใหญ่.....	53
รูปที่ 7 ตะโพนมอญ.....	53
รูปที่ 8 เปิงมาง.....	54
รูปที่ 9 เครื่องแต่งกายของมั่งราชกะขอมะวา.....	82
รูปที่ 10 พระแสงดาบ.....	83
รูปที่ 11 วงปีพาทย์เครื่องห้า.....	84
รูปที่ 12 วงปีพาทย์เครื่องคู่.....	85
รูปที่ 13 วงปีพาทย์เครื่องใหญ่.....	86
รูปที่ 14 เปิงมาง.....	86
รูปที่ 15 กลองยาว.....	87
รูปที่ 16 เครื่องแต่งกายขุนไสยศตรวงพล.....	112
รูปที่ 17 อาวุธดาบ.....	113
รูปที่ 18 ม้าแวง.....	113
รูปที่ 19 วงปีพาทย์เครื่องห้า.....	114
รูปที่ 20 วงปีพาทย์เครื่องคู่.....	115
รูปที่ 21 วงปีพาทย์เครื่องใหญ่.....	116
รูปที่ 22 สะล้อ.....	117
รูปที่ 23 ซอ.....	118
รูปที่ 24 ซึง.....	119
รูปที่ 25 เครื่องแต่งกายของกามนี.....	153
รูปที่ 26 อาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาค.....	153
รูปที่ 27 อาวุธทวนจีน.....	154

	หน้า
รูปที่ 28 วงปีพายุเครื่องห้า.....	155
รูปที่ 29 วงปีพายุเครื่องคู่.....	156
รูปที่ 30 วงปีพายุเครื่องใหญ่.....	157
รูปที่ 31 กลองจีน.....	158
รูปที่ 32 ฉาบ.....	158
รูปที่ 33 กลองต๋ोक.....	159
รูปที่ 34 ม้าล่อ.....	159
รูปที่ 35 รูปแท่งอาวุธทวน.....	187
รูปที่ 36 การขัดอาวุธ.....	188
รูปที่ 37 การฟุ้งอาวุธ.....	189
รูปที่ 38 ทำรำเอกลักษณ์ของชนชาติพม่า 1.....	206
รูปที่ 39 ทำรำเอกลักษณ์ของชนชาติพม่า 2.....	207
รูปที่ 40 ทำรำเอกลักษณ์ของชนชาติพม่า 3.....	208
รูปที่ 41 ทำเชิงเทียน.....	222
รูปที่ 42 ทำกระหวัดเกล้า.....	223
รูปที่ 43 การจับนิ้วจีน.....	235
รูปที่ 44 การจับนิ้วไทย.....	235
รูปที่ 45 การกระดกเท้าจีน.....	236
รูปที่ 46 การกระดกเท้าไทย.....	236
รูปที่ 47 การยกเท้าจีน.....	237
รูปที่ 48 การยกเท้าไทย.....	237